ادامه از صفحه ۴

آیت‌الله رجبی به تشریح اقدامات رسانه‌ای، توسعه کتابخانه و آمار کمّی و کیفی آثار ارسالی به همایش پرداخت و با اشاره به انعقاد تفاهم‌نامه با مراکز همکار، از تقویت کتابخانه تخصصی مرکز خبر داد و گفت: در کتابخانه، ۴۷۹۰ عنوان کتاب جدید افزوده و ثبت گردید.

عضو هیئت‌رئیسه مجلس خبرگان رهبری، از به‌روزرسانی و تقویت گسترده بخش رسانه این مرکز خبر داد و گفت: وب‌سایت مرکز که با مشکلات فنی مواجه شده بود، احیا و به‌روزرسانی شد. همچنین سامانه آموزش برخط (آنلاین) مرکز آماده‌سازی شده، بخش اخبار و گزارش‌های سامانه داخلی تقویت شده و محتوای کانال‌های مرکز همراه با توسعه بخش سمعی‌بصری به‌روزرسانی شده است.

وی هدف از این اقدامات را ایجاد یک پایگاه رسانه‌ای متناسب با شأن مرکز برای پوشش جامع فعالیت‌های داخلی و دبیرخانه مجلس خبرگان عنوان و ابراز کرد: آمار آثار ارسالی به هفتمین همایش کتاب سال حکومت اسلامی اعلام شد که نشان‌دهنده استقبال چشمگیر پژوهشی است. بر این اساس در سال ۱۴۰۳ تعداد ۳۲۰ عنوان کتاب و ۱۸۰ پایان‌نامه به دبیرخانه همایش رسیده بود؛ درحالی‌که در سال جاری (۱۴۰۴) با رشد کمّی قابل توجه، ۱۷۸ عنوان کتاب که مستقیم توسط مؤلفان و مراکز پژوهشی ارسال شده و نیازی به خرید مرکزی نداشت، ۱۲۰۰ پایان‌نامه (با رشد حدود ۵۶۰ درصدی) و ۱۱۹ مقاله علمی به دست دبیرخانه همایش رسیده است.

عضو شورای‌عالی حوزه‌های علمیه توضیح داد: با اطلاع‌رسانی گسترده، دیگر نیازی به خرید کتاب توسط مرکز نبود و مؤلفان و مراکز پژوهشی، خود اقدام به ارسال آثار کردند. همچنین بررسی مقالات به مجله علمی- پژوهشی حکومت اسلامی سپرده شد تا با دقت علمی ارزیابی شوند.

رئیس مرکز تحقیقات حکومت اسلامی، از برگزاری ۵ پیش‌همایش در استان‌های مختلف با موضوع کارآمدی نظام خبر داد و گفت: این جلسات به‌منظور بررسی و تقویت گفتمان کارآمدی نظام جمهوری اسلامی برگزار شد و مجموعه مباحث آن به‌زودی در قالب کتاب منتشر و در اختیار اندیشمندان قرار خواهد گرفت.

• مفاهیم حاکمیت اسلامی در کتب درسی تبیین و ترویج شود

آیت‌الله اراکی هم در آیین اختتامیه هفتمین همایش «کتاب سال حکومت اسلامی»، با تصریح بر اهمیت تبیین مفاهیم علمی حکومت و حاکمیت اسلامی در بین دانش‌آموزان و دانشجویان، خواستار ورود این مفاهیم به‌ویژه بر محمل‌هایی مانند ادبیات، در کتاب‌های درسی شد.

عضو هیئت‌رئیسه مجلس خبرگان رهبری اظهار کرد: باید دانست که حاکم ظالم، حق حاکمیت ندارد که البته این ازاله حق از او، هم عقلی و هم شرعی است.

وی با اشاره به اینکه قوام هر حاکمیت به فرمانروایی حاکم و فرمانبری مردم است، افزود: البته مشروعیت حاکم، باید از یک منبعی که بالذات حق حاکمیت داشته باشد، اخذ شده باشد که منطق قرآن در این زمینه به آفریننده مطلق یعنی خداوند تبارک و تعالی اشاره دارد. بر این اساس، بشر همیشه محکوم اراده خداوند بوده و این امر از پرکاربردترین مفاهیم در آیات قرآن کریم است.

آیت‌الله اراکی بیان کرد: اگرچه مشروعیت حاکمیت از خداوند می‌آید؛ اما عملی‌شدن این حاکمیت یعنی قدرت، توسط مردم به حاکم می‌رسد؛ از این‌رو مردم بر مبنای آیه مبارکه «اِنّ اللهَ یأمُرُکم اَن تُؤدّوا الامانات الی اهلها ...» مسئولیت دارند که این قدرت را به حاکم بدهند.

عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام ادامه داد: پس نقش مردم، موجودیت‌بخشیدن به حاکمیت الهی در زمین است و البته مشکل بشر در طول تاریخ، تضییع همین امانت الهی توسط بشریت بوده است. باید توجه داشت که جامعه بعد از حاکمیت حاکم شکل می‌گیرد و مسئله وجود جامعه حقیقی بدون حاکمیت، بی‌معناست.

عضو شورای‌عالی حوزه‌های علمیه همچنین به زمان غیبت امام معصوم علیه‌السلام توجه داد و گفت: در زمان غیبت امام معصوم هم، امامت تعطیل نمی‌شود و نصب حاکم از سوی امام زمان عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف انجام می‌گیرد که متون دینی مانند «وامّا الحوادث الواقعه فارجعوا ...» دلیلی بر همین امر است.

وی با تصریح بر اینکه مجلس خبرگان بر اساس یک تحلیل دقیق علمی و عقلی شکل گرفته است، اظهار کرد: افرادی که حاکمیت فقیه عادل را نمی‌پذیرند، در حقیقت این نکته را بیان می‌دارند که حکومت می‌تواند در اختیار یک جهول ظلوم هم باشد!

عضو هیئت‌رئیسه مجلس خبرگان رهبری افزود: البته مردم پس از نصب فقیه عادل، باید به میثاق نصرت و اطاعت پایبند باشند تا حاکمیت الهی در عمل محقق شود.

عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام، در پایان، خواستار ورود مطالب علمی حاکمیت و حکومت اسلامی در کتب درسی از مدرسه تا دانشگاه شد و گفت: البته این نکات می‌تواند از طریق محمل‌هایی مانند ادبیات به دانش‌آموزان و دانشجویان منتقل شود.

• تقدیر از برگزیدگان هفتمین همایش کتاب سال حکومت اسلامی

بخش کتاب‌ها

در این بخش، اثر «فقه حکومت در تراث فقه امامی»، نوشته حجت‌الاسلام مصطفی جعفر پیشه‌فرد، به‌عنوان اثر برگزیده معرفی شد.

کتاب «روش‌شناسی فهم اندیشه سیاسی امام خمینی قدس‌سره»، اثر حجت‌الاسلام سهراب مقدمی شهیدانی، شایسته عنوان برگزیده شناخته شد.

کتاب «آموزه قرآنی امر به معروف و نهی از منکر»، نوشته حجت‌الاسلام امیرمحسن عرفان و کتاب «مسئله‌شناسی فقهی بازی‌های رایانه‌ای»، اثر حجت‌الاسلام محمدعلی خادمی‌کوشا نیز شایسته تقدیر شدند.

اثر مشترک «توجیه اجتماعی با تأکید بر قرآن و اندیشه‌های آیت‌الله خامنه‌ای»، نوشته حجت‌الاسلام محمد عرب‌صالحی و سرکار خانم فریده پناهی، عنوان شایسته تحسین را به دست آورد.

در بخش ویژه نیز کتاب «اصول حکمرانی در حکومت اسلامی» اثر دکتر علی بهادری جهرمی و دکتر علی فتاحی ظفرقندی مورد تقدیر قرار گرفت.

بخش پایان‌نامه‌ها

در این بخش، پایان‌نامه «معماری آینده مطلوب (آینده‌پژوهی انقلاب اسلامی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای با تأکید بر گفتمان تمدن نوین اسلامی)»، اثر حجت‌الاسلام سعید اسدی، به‌عنوان پایان‌نامه برگزیده انتخاب شد.

پایان‌نامه «روش استنباط احکام حدود و تعزیرات در فقه حکومتی»، نوشته حجت‌الاسلام مصطفی بیدی، شایسته تقدیر شناخته شد.

همچنین آثار «الگوی امنیتی‌سازی در دولت اسلامی»، اثر حجت‌الاسلام رسول حکمی شلمزاری، «الزامات اصل کرامت انسانی در نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران»، نوشته حجت‌الاسلام رامین باباحسنی و «الگوی اسلامی ـ ایرانی تحزب در جمهوری اسلامی ایران»، اثر دکتر مصطفی آقاجانی، عنوان شایسته تحسین را کسب کردند.

بخش مقالات

در بخش مقالات، مقاله «ضوابط اعتراض در نظام اسلامی»، نوشته حجت‌الاسلام سیدسجاد ایزدهی و حجت‌الاسلام روح‌الله روزبهانی و مقاله «تفکیک صحیح حکم حکومتی و فتوای اجتماعی»، اثر حجت‌الاسلام وحید قربانی، به‌عنوان مقالات برگزیده معرفی شدند.

مقاله «مبانی قرآنی لزوم مقابله با براندازان در حکومت اسلامی»، نوشته حجت‌الاسلام محمدعلی محمدی و مقاله «جهانی‌سازی مقاومت در اندیشه امام خمینی قدس‌سره»، اثر حجت‌الاسلام محمد بهمنی و دکتر یعقوب توکلی نیز شایسته تقدیر شناخته شدند.

همچنین مقاله «نقد و بررسی نظریه ولایت امت بر خویش در حاکمیت عصر غیبت با تأکید بر اندیشه امام خمینی قدس‌سره»، نوشته حجت‌الاسلام روح‌الله شاکری زواره‌ای و حجت‌الاسلام کیوان حجت‌مهر، عنوان شایسته تحسین را به دست آورد.

مروری کوتاه بر مبارزات ضداستبدادی و ضداستعماری زنان در تاریخ معاصر ایران

محمد حسن رجبی دوانی/ **بخش دوم و پایانی**

ادامه از صفحه ۳

حضور فعال بانوان بعد از انقلاب، در صیانت از انقلاب و استقلال کشور و مبارزه با استکبار جهانی، تنها محدود به جنگ تحمیلی نمی‌شود؛ بلکه در همه عرصه‌ها حضور مؤثرشان را به اثبات رسانده‌اند. شرکت در راه‌پیمایی‌ها و انتخابات‌ها، نقش تأثیرگذار بانوان کادر درمان در نجات جان بیماران مبتلا به کرونا، مدال‌آوری و افتخارآفرینی در عرصه‌های ورزشی و اُلمپیادهای علمی با حفظ حجاب اسلامی و احترام به پرچم جمهوری اسلامی، حضور چشمگیر در عرصه فرهنگ و هنر و ظهور صدها بانوی ادیب و شاعر و نویسنده و هنرمند در رشته‌های مختلف ادبی و هنری با اتکاء به ارزش‌های اسلامی و پرداختن به مضامین انقلابی، نقش مؤثر بانوان پزشک و پرستار در جریان جنگ دوازده روزه اخیر در درمان مجروحان و مصدومان، فقط گوشه‌هایی از حضور فعال بانوان در پاسداری از انقلاب و استقلال کشور و مبارزه ضداستکباری آنان است.

برای تداوم روحیه مقاومت در میان بانوان، می‌بایست زنان قهرمان کشور را از گذشته تاکنون در هر شهر و روستا، در عرصه‌های دفاع از میهن و خدمت‌رسانیِ مخلصانه به مردم معرفی کرد و با نگارش داستان‌ها و رمان‌های تاریخی و تولید فیلم و سریال و تئاتر و نام‌گذاری خیابان‌ها و میادین و تالارها و نصب مجسمه‌هایی از آنان در شهرها و روستاها و درج حماسه‌آفرینی آنها در کتاب‌های درسی، یاد و خاطره‌شان را گرامی داشت. این گروه عظیم از بانوانی که برشمردیم، قهرمانان ملی به‌شمار می‌روند و باید از آنان تجلیل کرد و یاد و خاطره‌شان را همچنان زنده نگاه داشت تا بانوان کشور، راه پرافتخار آنان را ادامه دهند.

اما دشمن نیز بیکار ننشسته و با همه ابزارهای متنوع، به‌ویژه رسانه‌های برون‌مرزی و شبکه‌های مجازی که همه در خدمت صهیونیسم جهانی هستند و نیز به کمک عوامل دست‌آموز خویش

در داخل، نقشه‌های درازمدتی را برای بدبین‌کردن و ناامیدنمودن عموم مردم، به‌ویژه دختران و زنان به ارزش‌ها و هویت دینی و انقلابی‌شان کشیده و برنامه‌های وسیعی را از سال‌ها پیش برای همه گروه‌های سِنّی از کودکستان تا دانشگاه، تدارک دیده تا به‌تدریج ذائقه فرهنگی و سبک زندگی آنها را تغییر دهد و بدین‌وسیله، نسل کنونی و نسل آینده، هیچ‌گونه تعلقی به هویت دینی و انقلابی و حتی ملی خویش نداشته باشند و میراث فرهنگی و معنوی گذشته را به فراموشی سپرده و آن را مایه شرمساری و سرافکندگی خود و جامعه بدانند و ناگزیر در فضای فکری، فرهنگی و هنری غربی تنفس کنند و روابط و مناسبات اجتماعی‌شان را به سبک زندگی غربی سامان دهند. به‌عبارت دیگر، دشمن، استحاله فرهنگی را از درون صورت می‌دهد تا افراد جامعه به‌راحتی پذیرای حاکمیت استکبار و در رأس آنها آمریکا بر سرنوشت کشور شوند.

راه مقابله با نقشه‌های شیطانی دشمن، هوشیاری مردم و مسئولان و افشای آن نقشه‌هاست. از سویی می‌بایست پیشرفت‌های کشور در همه حوزه‌های علمی، فرهنگی، هنری، نظامی و غیره برای آحاد جامعه به‌ویژه بانوان به‌خوبی تبیین گردد و از نزدیک، از مراکز علمی و صنعتی دیدن نمایند و از سوی دیگر، چنان‌که پیش از این گفته شد، دختران و زنان قهرمان و افتخارآفرین را در همه حوزه‌ها و رشته‌ها از گذشته‌های دور تاکنون به آنها معرفی نمایند تا چراغ راه و الگوی زندگی‌شان شوند. ان‌شاءالله.

• پی‌نوشت‌ها

۱. برخلاف تصور رضاخان، بی‌حجابی زنان، با این جشن‌ها و تبلیغات فسادانگیز با استقبال مردم مواجه نشد و ناچار متوسل به‌زور و تهدید و فشار گردید؛ از این‌رو از ورود دختران باحجاب به مدارس جلوگیری کردند. بسیاری از مغازه‌ها و بوتیک‌ها از فروش جنس به زنان باحجاب خودداری نمودند و به اتوبوس‌ها دستور داده شد تا زنان چادری و باحجاب را سوار ننمایند. پس از تهران نوبت به دیگر شهرستان‌ها و ولایات رسید. صدرالاشراف که در آن زمان وزیر عدلیه (= دادگستری) بود، در خاطراتش می‌نویسد: «همین که چند روزی گذشت، دستور به حکام ولایات و استاندارها صادر شد که ترک حجاب را با تشویق و زور، ترویج و به هر بهانه [که] ممکن است، ترتیب مجالس عمومی [را] فراهم کنند و طبقات درجه اول مردم را دعوت کنند که با خانم‌های خودشان در آن مجالس حاضر شوند تا تدریجاً این امر متعارف شود و چون شهربانی بیشتر مأمور اجرای این امر بود، در ولایات به‌شدت اقدام کردند ...

شیوع اخبار [کشتار مردم در مسجد گوهرشاد] مشهد در تهران و ولایات، مردم را وادار به سکوت و اطاعت مطلق کرد و قسمتی از مردم که متجدد و طبعاً مایل به رفع حجاب بودند و نیز دسته‌ای از مردم که زیاد مقید و تحت تأثیر ظواهر نبوده، طوعاً شروع به پیروی از تمایل شاه کردند و سایر مردم هم که زیاد مقید و فناتیک بودند، از ترس اهانت مأمورین شهربانی، کلاه شاپو را دفعتاً پوشیدند و حجاب زن‌ها هم به‌تدریج موقوف شد و زن‌هایی که زیاد مقید به حجاب بودند، از خانه بیرون نیامدند. چه آنکه در اتوبوس، زن باحجاب را راه نمی‌دادند و در معابر، پاسبان‌ها از اهانت و کتک‌زدن به زن‌هایی که چادر داشتند، بانهایت بی‌پروایی و بی‌رحمی فروگذار نمی‌کردند؛ حتی بعضی از مأمورین، به‌خصوص در شهرها و دهات، زن‌هایی که پارچه روی سر[شان] انداخته بودند، گرچه چادر معمولی نبود، از سر آنها کشیده و پاره‌پاره می‌کردند و اگر زن فرار می‌کرد، او را تا توی خانه‌اش تعقیب می‌کردند و به این هم اکتفا نکرده، اطاق زن‌ها و صندوق لباس آنها را تفتیش کرده، اگر چادر از هر قبیل می‌دیدند، پاره‌پاره کرده یا به غنیمت می‌بردند. من این حرکات وحشیانه مأمورین پست‌فطرت را در ولایات زیاد شنیده بودم؛ ولی در [شهر] محلات که بهتر از همه جا اطلاع به اوضاع داشتم، این قبیل اقدامات از طرف مأمورین حاکم و خود حاکم زیاد واقع شده بود.» محسن صدر (صدرالاشراف)، خاطرات صدرالاشراف، تهران، انتشارات وحید، ۱۳۶۴، ص ۳۰۵ - ۳۰۲.

۲. ارتشبد حسین فردوست که در آن زمان جزو دوستان صمیمی و مشاور محمدرضاشاه جوان بود، خاطره‌اش را از رفتار آمریکایی‌ها چنین شرح می‌دهد: «آنها در خیابان امیرآباد [تهران] یک باشگاه داشتند که مخصوص افسران و درجه‌داران‌شان بود. روزانه به هر کدام یک بسته به‌عنوان جیره غذایی می‌دادند که هر بسته برای مصرف ۵ - ۶ نفر کافی بود. در هریک از این بسته‌ها، انواع و اقسام کنسروها، انواع نان، ویتامینی که باید روزانه مصرف می‌کردند، دو بطری ویسکی و دو بسته سیگار خوب بود. آمریکایی‌ها به‌سرعت باشگاه امیرآباد را به مرکز فحشا تبدیل کردند. کامیون‌های آمریکایی به مرکز شهر می‌آمدند و دخترها را جمع می‌کردند و به باشگاه می‌بردند. دخترهایی که به این اوضاع تمایل داشتند، صف می‌کشیدند و منتظر می‌ماندند؛ مثل اینکه در صف اتوبوس هستند. کامیون‌های روباز ارتش آمریکا می‌آمد و ۲۰۰ - ۳۰۰ دختر را سوار می‌کرد و می‌برد. آمریکایی‌ها هر چند پول نداشتند؛ ولی با همین بسته‌ها، دخترها را راضی می‌کردند... یکی از کسانی که با آمریکایی‌ها می‌رفت، خاله محمدرضا بود که اکنون شاه ایران شده بود... من بارها با او صحبت کردم که این کار صحیح نیست... [اما] خاله محمدرضا خیلی رک و صریح می‌گفت: خیر، افرادی که در باشگاه هستند، هم‌تیپ ما هستند و هیچ اشکالی ندارد!» ر. ک. به: ظهور و سقوط سلطنت پهلوی؛ جلد اول: خاطرات ارتشبد سابق حسین فردوست، ویراسته عبدالله شهبازی، تهران، انتشارات اطلاعات، چاپ بیستم، ۱۳۸۵، ص ۱۲۳ و ۱۲۴.

۳. پیتر آوری، تاریخ معاصر ایران، جلد سوم: از تأسیس سلسله پهلوی تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، ترجمه محمد رفیعی مهرآبادی، تهران، عطایی، [بی‌تا]، ص ۷۳.

۴. برای اطلاع از اعلامیه‌های حمایت‌آمیز علما از ملی‌شدن صنعت نفت و دولت دکتر مصدق، به‌عنوان نمونه، ر. ک. به: روحانیت و ملی‌شدن صنعت نفت ایران، به‌کوشش گروهی از هواداران انقلاب اسلامی ایران در اروپا، پاریس، [بی‌نا]، ۱۳۵۸، ص ۵۹ - ۵۴.

۵. به‌عنوان مثال، حدود یک ماه پس از انتشار اوراق قرضه، دانش‌آموزان و دانشجویان دختر تهرانی با صدور بیانیه‌ای، از دختران دانشجو و دانش‌آموز سراسر کشور درخواست کردند که به صف خریداران این اوراق بپیوندند. بخش‌هایی از متن این بیانیه که در روزنامه کیهان، سال ۱۰، شماره ۲۶۲۰، مورخ دوشنبه ۳۰ دی‌ماه ۱۳۳۰منتشر شد، به این شرح بود: «دانشجویان، دانش‌آموزان! ما امضاکنندگانِ دختران دانشجو و دانش‌آموز، وظیفه وجدانی خود می‌دانیم که در شرایط فعلی که روزهای تکمیل مبارزه ضداستعماری است و مملکت نیازمند به فعالیت یک‌یک افراد است، برای توسعه نهضت ملی برای خرید اوراق قرضه به کمک پدران و برادران خود بشتابیم و به‌همین جهت، از تمام دختران دانشجو و دانش‌آموز، یعنی همکاران خود، استمداد می‌کنیم که بیش از این بی‌کار ننشسته و ساده‌ترین وظیفه خود را که خرید اوراق قرضه است، به‌طریق دسته‌جمعی انجام دهیم. چرچیل نخست‌وزیر انگلیس گفته است: «دولت انگلیس با از دست‌دادن نفت ایران، سالی ۶۰۰ میلیون دلار کسری بودجه پیدا کرده است.» خواهران عزیز! این ثروت ما بوده است که تاکنون دولت انگلستان به یغما می‌برده و اکنون دولت مصدق برای جلوگیری از آن، به مبارزه برخاسته است. اوراق «قرضه ملی»، اسناد شرافت ملت ایران و اعلامیه ورشکستگی یک شرکت استعماری است...»

۶. شاه در مصاحبه با اوریانا فالاچی، بانوی مصاحبه‌گر معروف ایتالیایی، به حمایت خود از حقوق زنان ایران تأکید کرد: «من سخت مبارزه کردم تا آنها از تساوی حقوق با مردان برخوردار شوند و آنها بیش از هر گروه دیگر، از انقلاب شاه و ملت سود بردند...» اما در همین مصاحبه راجع به منزلت زن در زندگی زناشویی اظهار کرد: «در زندگی یک مرد، زن به حساب نمی‌آید؛ مگر وقتی که زیبا و دلربا باشد و خصوصیات زنانه را حفظ کرده باشند.» وی حتی به تحقیر زنان پرداخت و گفت: نه‌تنها در جهان، زنان هنرمند و برجسته‌ای همچون میکلانژ و باخ ظهور نکرده است، بلکه لیاقت آن را نداشته‌اند که «یک آشپز بزرگ» هم باشند. ر. ک. به: اوریانا فالاچی، مصاحبه با تاریخ (ج ۲)، ترجمه پیروز ملکی، تهران، امیرکبیر، چاپ دوم ۱۳۵۷، ص ۹ و ۱۰.

۷. امام خمینی قدس‌سره در همان سال‌ها، در یکی از سخنرانی‌های خود به تبلیغات رژیم شاه درباره آزادی زنان، چنین پاسخ داد: «ما با ترقی زن‌ها مخالف نیستیم، ما با این فحشا مخالفیم، با این کارهای غلط مخالفیم. مگر مردها در این مملکت آزادی دارند که زن‌ها داشته باشند؟ مگر «آزادزن» و «آزادمرد» با لفظ درست می‌شود؟» صحیفه امام (ج ۱)، ص ۳۰۵، مورخ ۲۵ اردیبهشت ۱۳۴۳.

۸. گلستان سعدی، باب اول: در سیرت پادشاهان، حکایت شماره ۲۴.

۹. در ذیل این اعلامیه، اسامی بانوان به این شرح آمده بود: خانم خرازی، خانم میردامادی، خانم آملی، فخرالحاجیه انصاری، رباب الحسینی الحجازی، خانم اسلامی، خانم اولیایی (واعظی)، خانم سلطانی، خانم نائینی، خانم هاشمیان، خانم منیر جواهرچی، خانم هما جواهرچی، خانم علی‌اکبری (مؤمنه خانم)، خانم مقدم، خانم مهتابی (باستانی)، خانم اکرم‌سادات آل‌احمد، خانم ولی‌پور، خانم فرخی، خانم نرجس محمدی، خانم محترم محمدی، خانم موسوی، خانم مطهری، خانم مدرسی‌فرد، خانم بهزاد، خانم زنجانی، خانم اکبری‌فرد، خانم لاجوردی. لازم به یادآوری است که این اعلامیه در قطع A۳ بوده و در اسناد بجامانده از مرحوم پدرم یافتم و تا آنجا که به‌خاطر دارم تاکنون در منابع تاریخی منتشر است. نگارنده، آن را همراه سایر اسناد ایشان به‌نمایندگی از طرف خاندان، به «مرکز اسناد حوزه و روحانیت» در قم هدیه نمود.

• منابع

۱. آوری، پیتر، تاریخ معاصر ایران، جلد سوم: از تأسیس سلسله پهلوی تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، ترجمه محمد رفیعی مهرآبادی، تهران، عطایی، [بی‌تا].
۲. تهرانی، آقابزرگ، الذریعه (ج ۹)، قم، مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، [بی‌تا].
۳. خاطرات سردار مریم بختیاری، ویرایش غلام‌عباس نوروزی بختیاری، تهران، آنزان، ۱۳۸۲.
۴. خسروی (قائد بختیاری)، عبدالعلی، تاریخ و فرهنگ بختیاری (ج ۲)، اصفهان، نشر حجت، ۱۳۷۲.
۵. دانشنامه تخت فولاد اصفهان (ج ۲)، زیر نظر اصغر منتظرقائم، اصفهان، سازمان فرهنگی- تفریحی شهرداری اصفهان، ۱۳۹۲ - ۱۳۸۹.
۶. رجبی، محمدحسن، فرهنگنامه زنان ایرانی و پارسی‌گوی از آغاز تا مشروطه، تهران، سروش، ۱۳۹۴.
۷. روحانیت و ملی‌شدن صنعت نفت ایران، به‌کوشش گروهی از هواداران انقلاب اسلامی ایران در اروپا، پاریس، [بی‌نا]، ۱۳۵۸.
۸. [روزنامه] ایران نو، سال ۱، ش ۱۹۲، مورخ ۲۰ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸.
۹. [روزنامه] کیهان، سال ۱۰، شماره ۲۶۲۰، مورخ دوشنبه ۳۰ دی‌ماه ۱۳۳۰.
۱۰. [روزنامه] مجلس، سال ۳، ش ۱۱۰، مورخ ۲۷ ربیع‌الثانی ۱۳۲۸، ص ۳.
۱۱. شوستر، مورگان، اختناق ایران، [ترجمه ابوالحسن موسوی شوشتری]، کلکته، مطبع حبل‌المتین، ۱۳۳۳ق = ۱۹۱۵ = ۱۲۹۳ [ش].
۱۲. صحیفه امام (ج ۱).
۱۳. صدر (صدرالاشراف)، محسن، خاطرات صدرالاشراف، تهران، انتشارات وحید، ۱۳۶۴.
۱۴. ظهور و سقوط سلطنت پهلوی؛ جلد اول: خاطرات ارتشبد سابق حسین فردوست، ویراسته عبدالله شهبازی، تهران، انتشارات اطلاعات، چاپ بیستم، ۱۳۸۵.
۱۵. عقیقی بخشایشی، عبدالرحیم، مفاخر آذربایجان (ج ۵)، قم، نوید اسلام، ۱۳۷۸.
۱۶. فالاچی، اوریانا، مصاحبه با تاریخ (ج ۲)، ترجمه پیروز ملکی، تهران، امیرکبیر، چاپ دوم ۱۳۵۷.
۱۷. فخرایی، ابراهیم، سردار جنگل، تهران، انتشارات جاویدان، چاپ دوم، ۱۳۴۶.
۱۸. کسروی، احمد، تاریخ مشروطه ایران، تهران، امیرکبیر، چاپ چهاردهم ۱۳۶۳.
۱۹. کشاورز صدر، محمدعلی، زنانی که به فارسی شعر گفته‌اند؛ از رابعه تا پروین، قرن ۱۴ -۱۳؛ تهران، بنگاه میرمحمدی، ۱۳۳۴.
۲۰. گلریز، سید محمدعلی، مینودر یا باب‌الجنه قزوین، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۳۷.
۲۱. مشیرسلیمی، علی‌اکبر، زنان سخنور (ج۲)، مؤسسه مطبوعاتی علی‌اکبر علمی، ۱۳۳۷ - ۱۳۳۵.
۲۲. مؤمنی، فاطمه، از نبرد دلوار تا حماسه لرده؛ نقش بانوان تنگستانی و دشتستانی در مبارزات ضداستعماری جنوب (۱۹۱۹ - ۱۹۱۵م/۱۲۹۷ - ۱۲۹۳ش)، تهران، آئینه جنوب، ۱۳۸۸.
۲۳. نورمحمدی، مهدی، قزوین در انقلاب مشروطیت، قزوین، حدیث امروز، ۱۳۸۲.